

Aukštyn galvą!

Vaikštinėdami po Vilniaus senamiestį ne visada pastebime, kiek įspūdingų detalių yra visai šalia mūsų. Jei miesto gatvėmis vaikštai žiūrėdamas į telefoną, nepastebi ne tik draugo, bet ir naujo dangoraižio, šis maršrutas kaip tik tau! Juo keliaudamas pakelsi akis į viršų, pastogėse pamatysi lipdinius, žmonių, gyvūnų ar mistinių būtybių skulptūras ir išlikusius istorinius relikтус. Turbūt ne kartą teks pagalvoti – „Tiek kartų praėjau ir nepastebėjau!“ Siūlome susirasti teatro žiūronus (jei neturi erelio akių), pamankštinti kaklą (nes dažnai teks užversti galvą) – ir pirmyn į atradimų kupiną kelionę.

- **ATSTUMAS:**

apie **2 km**
- **TRUKMĖ:**

apie **1 val.**

Aukštyn galvą!

1 Bernardinų g. arka

54.684131, 25.289667

Iš Pilies g. pasukus į Bernardinų g. pasitinka čerpėmis dengta arka. Tokių arkų, paplitusių po Vilnių renesanso epochoje, senamiestyje likę ne tiek daug. Ar žinote, kokią paskirtį jos atlieka? Pirmiausia funkcinę – sutvirtina namo sienas. Be abejo, arkos gatvei suteikia jaukumo. O kai Vilnių siaubė gaisrai, jų viršumi gyventojai galėdavo pabėgti pas kaimyną ir taip išsigelbėti.

Bernardinų g. arka

www.neakivaizdinisvilnius.lt
FB: [Neakivaizdinisvilnius](https://www.facebook.com/Neakivaizdinisvilnius)
IG: [neakivaizdinis_vilnius](https://www.instagram.com/neakivaizdinis_vilnius)

Projekta įgyvendino Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Užsienio ryšių ir turizmo skyrius
Maršruto ir nuotraukų autorius Andrius Pavelko
Dizaino sprendimai „FOLK“

© Vilniaus miesto savivaldybė, 2020 © Andrius Pavelko, 2020

Bernardinų g. 6 kiemas

2 Bernardinų g. 6 kiemas

54.683889, 25.291253

Užsukančius į kiemą pasitinka angeliukas, laikantis herbą su dvigubu kryžiumi. Kiemui jaukumo suteikia jo viduryje suformuota tarsi kaimiško darželio gėlių lysvė. Įspūdj sustiprina aukštas beržas ir obelys iš abiejų pusių lysvės gale. Pakelkime akis aukščiau ir pamatysime įspūdingiausią kiemo akcentą – virš žemų pastatų stogų puikiai matoma Gedimino pilis.

A. Mickevičiaus muziejaus kiemas

3 A. Mickevičiaus muziejaus kiemas

Bernardinų g. 11
54.683142, 25.291767

Vartų arkoje mus pasitinka liūto galvos horeljefas. XVII a. pr. čia buvo pastatytas nedidelis mūrinis namas, kurio dabar išlikę tik rūšiai. Užeiškime į kiemą, pakelkime akis ir apsidairykime. Iš medinių galerijų supamo kiemo laiptais buvo patenkama į galerijas, iš jų – į butus. Prėkėms sandėliuoti tiko rūšys, į kurį galėjai nusileisti tiesiai iš kiemo, ir pastogė. Į pastarąją atsivėrdavo dviverės durys, o virve, permesta per pro atvirą langelį virš durų iškištą rąstą, buvo įkeliamas kroviny. Tokios galerijos ir keltuvai Vilniuje atsirado renesanso epochoje ir išliko populiarius XVIII ir XIX a.

5 Pilies g. 22 kiemas

54.682700, 25.290050

Tai vienas didžiausių pereinamųjų senamiesčio kiemų. XVIII a. pab. šiame 300 kv. m sklype buvo įkurtas botanikos sodas ir oranžerija. Iš šio kiemo atsiveria puikus vaizdas į rytinį Šv. Jonų bažnyčios fasadą. Pakelkite galvą ir įsižiūrėkite į bažnyčios viršūnę, kurios negalite matyti iš siauros Pilies gatvės. Ar matote ten du juodus angelus? Viena iš legendų pasakoja, kad Dievas sukūrė daug angelų, tarp jų du buvo juodi. Ir liepė jiems keliauti žemėn ir padėti žmonėms. Bet žmonės pamatę juodus angelus išsigąsdavo – mąnydavo, kad tai velnio siųsti padarai. Galiausiai tiems dviem angelams trūko kantrybė ir jie grįžo pas Dievą pasiskųsti. Pagailo jų Viešpačiui ir pasodino juos ant Šv. Jonų bažnyčios, kad iš aukštai vilniečius saugotų.

Šv. Jonų bažnyčios rytinis fasadas

4 Šv. Mykolo bažnyčia

Šv. Mykolo g. 9
54.682797, 25.291836

XVI–XVII a. sandūroje LDK kancleris, didysis etmonas ir Vilniaus vaivada Leonas Sapiega šalia Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčių bei vienuolyno pastatydino savo šeimos mauzoliejų Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią ir bernardinų (klarisių) vienuolyną. Tai retas Vilniaus renesansinės ir ankstyvojo baroko architektūros pavyzdys. Pakėlus akis į bažnyčios fasadą, akį traukia didžiulė Jėzaus monograma (IHS) spinduliuojančioje glorioje, virš jos – mažesnė Marijos monograma (MARIA) ir pastato užbaigimo data – „AD 1625“ (AD trumpinys – Anno Domini, liet. „Viešpaties metais“). Ar sugebėsite įskaityti šiuos įrašus? Dar viena įdomi detalė ta, kad fasadą skaido piliastrai su lietuvišku motyvu – rūtų šakelių kapiteliais.

Šv. Mykolo bažnyčia

6 Šv. Jonų bažnyčios rytinis fasadas

Pilies g. 21
54.682686, 25.289164

Prieikime arčiau prie Šv. Jonų bažnyčios ir pakelkime akis. Išvysime 1759 m. akmeninę atminimo lentą su šurpia kaukle ir sukryžiuotais kaulais. Tai Jono Aleksandro Chreptavičiaus epitafija, skirta jo trims mirusioms mylimoms moterims – žmonai, dukrai ir tetai – atminti. Pakėlę akis dar aukščiau išvysime ir tuščią balkonėlį su dailia metaline tvorele bei stogeliu. Kadaisė jame buvo žmogaus ūgio nukryžiuoto Kristaus figūra, simbolizuojanti 1706–1710 m. Vilnių užklupusio maro aukų kančias. Deja, sovietmečiu bažnyčioje įkūrus laikraščio „Tiesa“ redakciją, nukryžiuotasis iš balkono lingo. Jis išliko tik nuotraukose (pvz., 1914 m. J. Bulhako).

Šv. Jonų bažnyčios fasadas

7 Signatarų namai

Pilies g. 26
54.682269, 25.289225

XIX a. pab. pastatą pagal Aleksejaus Polozovo neorenesanso stiliaus projektą renovavo Kazimieras Štralis, be to, jis pastatė atidarę aukštuomenės vėliau pamėgtą kavinę „Baltasis Štralis“. Be abejo, labiausiai pastatas išgarsėjo 1918 m. vasario 16 dieną, kai jame buvo pasirašytas Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Apžvelkime šį įspūdingą pastatą kildami žvilgsniu aukštyn. Antrame aukšte matome dvi skulptūras, simbolizuojančias žemdirbystę ir žvejybą. Jei jos atrodo matytos, jūs neklystate – tokios pat puošia ir Vilniaus mažąjį teatrą (Gedimino pr. 22) bei Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmus (T. Kosciuškos g. 30). Trečiame aukšte rasite dviejų vyrų biustus. Vienas jų (kairysis) labai panašus į Romos imperatorių Karakalą. Pastato stogą puošia iškelta vėtrungė, pažymėta 1895 m. data.

Signatarų namų fasadas

9 Pilies ir Literatų gatvių sankirta

Pilies g. 30
54.682044, 25.289206

Pilies ir Literatų g. sankryžoje stovinčio pastato akcentas – gražuolis neogotikinis erkelis aukštais smailėjanciais langais ir balustrada viršuje. Atsitraukę nuo jo toliau ir pakėlę galvą galime išvysti pastato rekonstrukcijos datą – 1910 m. ir savininko inicialus kirilica. Savininkas – žydų tautybės bukinistas ir antikvaras Abramus Davidovičius Ickovičius. Jis šio namo pirmame aukšte prekavo senomis ir naujomis knygomis, daugiausia jidiš ir hebrajų kalbomis. Tai buvo vienas seniausių ir ilgiausiai veikusių (1890–1940 m.) Vilniaus knygynų.

Pilies g. 30

12 Kabantis fasadas

Šv. Ignoto g. 8 / Totorių g. 29
54.681586, 25.284333

Pastatą suprojektavo Elena Nijolė Bučiūtė (Nacionalinio operos ir baletto teatro pastato autorė). Projektavimo darbai truko net 20 metų (1977–1997 m). Keitėsi ne tik santvarkos, bet ir architektūros stiliai – nuo modernizmo iki postmodernizmo. 4 m gylį radus keturių gotikinių namų pamatus, projektą teko keisti iš pagrindų. Stovėjusių namų formas architektė nutarė atkurti projektuojamame pastate. Ketvirtas gotikinis namas būtų susiaurinęs Totorių g., todėl architektė jo fasadą tiesiog „pakabino“ ore. Toks kabantis fasadas yra tikras postmodernizmo perlas Vilniaus architektūroje.

Kabantis fasadas

15 Vokiečių g. 24 kiemas

54.679511, 25.282742

Užsukime į kiemą, pažymėtą 24 numeriu. Paėję į kiemelio gilumą apsidairykime. Kairėje pusėje išvysime evangelikų iluteronų bažnyčios varpinę. O pakėlę galvą ir pasisukę į dešinę antro aukšto sienoje išvysime atidengtų plytų plotą. Turbūt nereikia sakyti, ką primena ši forma... Šiame kieme taip pat yra žavi nykštukų perėja (kartais vadinama meilės tuneliu). Ją perėję vėl pasukime galvą į dešinę ir pakelkime akis. Pamatysime mus stebintį pasislėpusį medinį angeluką.

Vokiečių g. 24 kiemas

13 Trapo namas

Dominikonų g. 9
54.681228, 25.285222

Pastatas dabartinę išvaizdą įgavo XIX a. vid. Dominikonų g. nėra labai plati, o namas gana aukštas, todėl reikės kaip reikiant užversti galvą, kad galėtume pasigrožėti įdomiais šio pastato lipdiniais. Pačiame viršuje, virš trečio aukšto balkono, išvysime stirtos galvą. Kodėl stirta taip aukštai? Tikriausiai slepiasi nuo keturių liūtų, įsitaisiusių po antro aukšto langais. Manote, kad esate pastabus? O ar atkreipėte dėmesį į svastikas antro aukšto balkone?

Trapo namo fasado fragmentas

16 Žuko namas

Vokiečių g. 10
54.678628, 25.284447

Namas, kuriame šiaandien įsikūręs Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, vadinamas Žuko namu. Aronas Žukas buvo paskutinis pastato savininkas iki karo. Per Antrąjį pasaulinį karą šiam namui pasisekė – jis nenukentėjo. O dabar pakelkime akis į pastato stogą ir po truputį leiskimės žemyn. Po dantytu karnizu esantis frizas papuoštas augalinių motyvų dekoru. Įsižiūrėkite įdėmiau – tarp augalų yra pasislėpusios ir dvi žavios mitinės būtybės.

Žuko namo fasado fragmentas

10 K. Sirvydo skveras

Pilies g. 25
54.681322, 25.288006

Eidami K. Sirvydo skveru stabtelėkime ir pasukime galvą į Vilniaus universiteto varpinės pusę. Pastebėjote tris katinus ir paukštį? Kaip manote – kuo baigsis ši drama?

K. Sirvydo skveras

14 Tyzenhauzų / Fitinhofų namas

Vokiečių g. 28
54.680356, 25.282586

1789 m. rūmai iš Tyzenhauzų perėjo generolienės Teodoros Fitinhofienės nuosavybėn, todėl pastatas kartais vadinamas Tyzenhauzų, o kartais Fitinhofų rūmais. 1790 m. generolienė rūmus rekonstravo pagal architekto Martyno Knakfuso projektą, ir jie įgavo ankstyvojo klasicizmo išvaizdą.

Puošiausia rūmų fasado dalis – pastogės frizas, kuriame galime įžiūrėti dailių, gyvūnų, žmonių, pusdievių ir dievų kompozicijas. Tai klasikiniai antikos įvaizdžiai – nuo laurų vainikų ir ginklų iki altorių ir pegasų. Klasicistai juos mėgo, naudojo ir tiražavo.

Tyzenhauzų / Fitinhofų namas

17 Skulptūra „Barbora“

Vokiečių g.
54.678625, 25.285019

Kad Barbora Radvilaitė galėtų pasipuošti karūna – ir jai, ir Žygimantui Augustui teko pereiti ugnį ir vandenį. Prieš mus – Vlodo Vildžiūno „Barbora“. Jei atsisostite tinkamoje vietoje ir pakelsite akis į „Barboros“ galvą, išvysite, kaip ji slapčia matuojasi Šv. Kazimiero karūną.

„Barbora“

8 Viktorijos kiemas

Pilies g. 32
54.682116, 25.289221

Šis kiemas dažnai vadinamas Viktorijos kiemu dėl čia XIX a. veikusios kavinės tokiu pavadinimu. Tačiau jau kelias dešimtis metų šio kiemo pagrindinis akcentas – Švč. Mergelės Marijos skulptūra, kurią, anot vietos gyventojų, kartą parsinešė čia gyvenęs antikvaras. Jei pakeltume akis dar aukščiau – virš Marijos pastebėtume ir išlikusią kėlimo mechanizmo rąsto dalį. Rąstas būdavo iškisamas į priekį, per jį permetama virvė, ir taip į viršutinius aukštus pakeliamas kroviny.

Sovietmečiu čia buvo įsikūrusios meno dirbtuvės, kur dirbo Stasys Krasauskas, Arvydas Každailis, Marija Teresė Rožanskaitė ir kiti menininkai.

Viktorijos kiemas

11 Alumnatas

Universiteto g. 4
54.682019, 25.286433

Alumnatu buvo vadinama Vilniaus dvasinė seminarija, įsteigta 1582 m. Trijų aukštų rūmai su kiemo arkadomis pastatyti 1622 m. Gatvės fasadą puošė freskos – net 47 popiežių portretai. Deja, XIX a. vid. freskos buvo uždažytos. Tačiau viena

jų šiaandien yra atidengta – pakelkime akis ir ją raskime. Užėikime į vidun – juk alumnato kiemas laikomas vienu gražiausių Vilniaus kiemų.

Alumnato fasado freska